

A kényes ízlésű polgári közönség persze nem emiatt tiltakozik, hanem azért, mert a címszereplő nem öltözött megfelelően a kivégzéshez. Mindeközben az élpolitológus a magyar irodalommal ismerkedik.

Mi volt egy nép? Mi ezer év? Költészet és zene?

Arany szava?... Rippli színe? Bartók vad szelleme??

(Márai Sándor: Halotti beszéd)

Én Fricz Tamásnál adtam föl.

Eddig sikerrel álltam ellent, hogy kommentáljam az ?István, a király? sokadik fölújítását követő nemzeti elmebajt. Már megszoktam, hogy ez a természetes állapotunk, mondhatni éghajlati viszonyainkhoz tartozik. Nem érintett a téma, még Alföldi rendezése se érdekelt, pedig az általában szokott.

[Reználtam figyeltem, ahogy napok óta tombol az alsó tagozat](#) : meg van gyalázva a nemzet, szemem köpve a történelem! István farmerban? Papok napszemüvegben? Oszkó a WizzAirben?

Érthetetlen!

Valóban az, legalábbis szerencsésebb kultúrnépek tagjainak nehezen tudnánk elmagyarázni,

hogy mi folyik itt. Mert hülyék ugyan mindenütt vannak, de aligha robban ki abból országos méretű botrány, ha London számtalan színházának valamelyikében a rendező pólóban játszatja Shakespeare-t, és kedvére értelmezgeti a királydrámákat. Megjegyzem, maga a felelőtlen szerző se nagyon törődött a történelmi hűséggel vagy a nemzeti mitológiával, sokkal jobban izgatta a cselekmény meg a jellemek formálódása.

Ám jó ideje tudom, hogy a Nemzeti Együttműködés Rendszerében minden máshogy van; emitt a művészieskedő szabadosságnak és szubjektív megközelítésnek, no, meg az ideológiai elhajlásnak és a ?román? népnév tetszőleges mennyiségű emlegetésének tűrésének tiltását messzemenőig támogatják. A pártsajtó és az illetékesek pontosan tudják, hogy hol a helye az alkotóknak, az előadóknak és a közönségnek.

Azt nem tudják, hogy hol az ő helyük.

Nálunk az a módi, hogy a legilletékesebb, a kulturális elhárítás vezetője, Balog Zoltán [személyesen megy eligazítást tartani](#)

a Nemzeti Színház évadnyitó ülésére, ahol kifejti nézeteit a művészek feladatáról. Szegény Arisztotelész, Lessing, József Attila vagy Lyotard! Éveket, évtizedeket gyötrődtek a művészet célja és értelme fölött merengve, pedig ha jobb korban születnek, csak meg kellett volna kérdezniük Balog minisztert. Esetleg nemzeti teátrumunk új igazgatóját.

A korszak ? mármint a jelenlegi ? sajátosságához ugyanis az is hozzátartozik, hogy folyton akad valaki, aki rendelkezésre bocsátja korábbi jelentős teljesítményét legitimálni a hatalmasságok mindenbe való belekontárkodását igazoló ideológiai trutymót. Vidnyánszky direktor is igen [különös dolgokat mondott](#) ezen az eseményen. Az nem teljesen világos, hogy mit ért azon, hogy ?a Nemzeti Színház el fog különülni Európától?, az sem, hogy miért nevez bárkit és bármit is gyávának az, aki a hatalom korifeusaival oldalán érkezik a társulati ülésre, és győztes pályázatát beosztottjai bírálták el, az viszont teljesen egyértelmű, hogy akármit is gondolt akkor, amikor azt fejtegette, hogy ?a provokációra épülő művészetnek nincs jövője?, ezek a szavak Alföldi rendezését kísérő fölhördülésre rímelnek. Akármilyen is volt Vidnyánszky eddigi munkássága (szemben az őt most órabérben méltatókkal, én nem egy rendezését láttam, sajnos az utóbbi időben csak rosszat, köztük egy nézhetetlenségig érdektelen *Az ember tragédiájá*

t, ami sajna előrevetíti, hogy mi tart mostanság Vidnyánszky ?klasszikus? színjátszásnak), innentől ez a kultúrfölénnyel hencegő barbárság, a talponálló-pátosz, a vaskos altesti humor és prűdéria komikus elegye ? amely Szörényi-Bródy fülbemászó nótacsokrához körített videoklip földolgozása elleni tiltakozásban pompázatosan mutatta meg magát ? tekinthető valóságos közegének egyszersmind működése értelmezési keretének.

Erre a skizofréniába hajló eklektikára sem először csodálkozunk rá, bár van egynéhány jellegzetessége, amelyet melegen ajánlok Vidnyánszky Attila figyelmébe is. Leginkább azt, melynek ismerete Tarlós Istvánt is megkímélte volna egy kiadós anyagi bukástól Új Színház-ügyileg ?, hogy a kultúra tisztaságának?, romlatlanságának?, fennköltségének? önkéntes őrzői alig járnak színházba vagy más efféle fölösleges helyekre. Minek? A büfében nem árulnak pörköltöt, se árpádsávós zászlót. Kedvelt színészeit, akiknek Alföldi darabjában való szereplésén nem győznek megbotránkozni, onnét ismerik, hogy olvastak róluk a *Kiskegyedben*. Szórakoztató, ahogy a *Magyar Hírlap* publicistája egy kiadós buzizáson túl, hogy ő és olvasói is értsék, sztárlabdárúgók vagy az ABBA példáján keresztül igyekeznek bemutatni, miről van itt nagyban szó, hogy ti. a csúcson kell abbahagyni, nem úgy, mint Udvaros vagy Blaskó, akik fölléptek ebben a szennyben.

Az persze tényleg csodálatos, hogy az öncélú formabontást, meg a történelmietlenséget egy olyan mű esetében emlegetik, amelynek eredetijében Laborc bőrszerkóban énekelt elektromos gitár hangjaira. Nem éppen az autentikus Árpád-kori miliő föllevenítése. Azt a fajta színházat, amelynek eszménye hozzászólások ezreiből bontakozik ki, már mifelénk sem művelik. A saját? színházcsinálók sem. Innen visszatekintve kifejezetten merész újításnak tetszik a Nemzeti nyitó előadása, Szikora János *Tragédiája* (ki is játszotta Lucifert, polgártársak?), melyet az akkori kritikusok egy része az akkori Orbán-kormány kurzusdarabjaként értékelt, bizonyítékául annak, hogy az agyhalált is több fölvonásban viszik színre.

A korhű kosztümös, deklamáló színház és a harsány vásári komédiát romantikus parasztidillé torzító népszínmű uralmát, továbbá az epigonirodalmat, a műdalos cigányozást, a tablókép-festészetet szétrobbantotta a Nyugat nemzedéke, az avantgárd, Nagybánya, a MIÉNK?, a kísérleti- és tömegszínház, Bartók és Kodály.

Erről azonban még a Fidesz szemüveges szekcióját is elfelejtették értesíteni. Ópusztaszer volt az a hely, ahol egy Ázsiából a Kárpát-medencébe érkezett nép nemzeté vált? fogalmazott augusztus 20. alkalmából Navracsics Tibor Fidelitasos-elhelyezésügyi miniszter, föllelevenítve a fentebb sorolt kulturális jegyekhez teljességgel passzoló történelemszemléletet. Ópusztaszeren a meg-meglóduló fantáziájú Anonymus állításával, és nyomában a XIX. századi hazaffyaskodó szólammal ellentétben természetesen nem esett meg semmi ilyesmi, mint ahogy azt történészek sora mutatta ki, köztük az a Győrffy György, akinek könyvével maga Orbán miniszterelnök ajándékozta meg a jó eredménnyel érettségizőket. Nem átkoz el százszor Pusztaszer, de hát ez tudtuk, még ha újra és újra szembesülni vele igen kellemetlen.

Az a megfigyelés sem tartalmaz újdonságot, hogy a jobboldali öntudatot és a nemzeti érzelmeket a legnagyobb hatású Kádár-apológia hívja elő. A jelenséget már tíz évvel ezelőtt [érzékeny szavakkal írta le Tamás Gáspár Miklós](#), ami jelen helyzetben csak arra jó, hogy a közönség még kevésbé adjon hitelt a nyilvánvaló ténynek. Ami annak fényében különös, hogy a mű ötletadója az aczéli művelődésirányítás belső köreihez tartozó író, megrendelője a szocializmus demitizáló ismeretterjesztő írásainak apostola, és filmgyártásának teljhatalmú ura volt, míg a forgatást a Budapesti Pártbizottság óvó tekintete mellett a KISZ korábbi munkatársára, megannyi pártünnepély rendezőjére bízta. A most a Nemzetibe igazoló Hobo írta a nyolcvanas években, hogy akkortájt azért távolodott el Deák Bill Gyulától, mert Bill kapitányt beszipantották a ?kommunista rockoperák?. Úgy néz ki, nem csak őt.

Azt Alfölditől kéne megkérdezni, miért gondolta, hogy ez a darab elbír többrétegű mondanivalót is, bár lehet, hogy neki van igaza. Az ő életében ez csak egy rendezés, és megannyi kőszínházi előadás után vágyhatott egy még szélesebb érdeklődést kiváltani képes monstre produkcióra. Szörényi sem tartozik számat adni a kádári motivációról, se a különféle értelmezésekről. Dalain, és a magyar kultúrában elfoglalt helyén ez mit sem változtat, legföljebb, ha túlcsordul a szívcsakra, hangosabbra kell tekerni a ?bye, bye, London, don, don, don?-t.

Ismétlem, semmi megdöbbenő nem történt, a reakciókat is előre meg lehetett jósolni, és ez csak rosszabb lesz. Bátran lehet továbbkáromolni bárkit, Nobel-díjas író, ünnepelt karmestert, nemzetközi hírnévű tudóst, de ha hamisan énekl valaki az ?Akácos utat?, kitör az össznépi gyalázat. Mondom, ez eddig rendben, és nem is várható más ott, ahol a rendszer omnipotens irányítójának egyetlen esztétikai élménye egy szép ívben meglőtt szögletűség.

Azonban még ilyen körülmények közt is érhetik meglepetések az embert. Mint fentebb említettem, [megérkezett](#) Fricz Tamás politológus, a Békemenet egyik főszervezője, akinek eggyel kevesebb neve van ahhoz, hogy önjogon odaférjen a G. Fodor Gábor ? Mráz Ágoston Sámuel ? Giró-Szász András elemzői Olümposzra, ezért kénytelen időről időre akkora baromságot mondani, hogy figyeljenek rá.

Fricz érkezettnek látta az időt, hogy hozzászóljon Alföldi rendezéséhez, noha ? talán fölösleges is leírnia [ebben eddig egyetértünk, annyi kiegészítéssel, hogy szerintem bármit fölösleges leírnia], hogy az Alföldi Róbert által rendezett István, a király katasztrófális, botrányosan rossz produkció?, és bár ?nem kíván belemenni a szegedi Dóm téri előadás részleteibe [pedig arra kíváncsi lettem volna], hiszen nem színikritikus?, de mégis kénytelen közölni, hogy ?rossz híre van?: Alföldi ezzel a rendezéssel ?kikerült a középpontból?. Mégpedig azért, ?mert méltatlanul viselkedett egy művel, nem értette meg a lényegét, jelentőségét?. A

műértő Fricz példát is hoz arra, hogy miként lehet ?méltatlanul viselkedni egy művel?:
?elképzeltető-e egy olyan Ember tragédiája-darab ? teszi föl a kérdést ?, amelyben Ádám egy egoista pária, Éva egy ócska kurtizán??.